

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษา เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศ ประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลายต่างก็
 เน้นถึงความสำคัญของการศึกษาในฐานะ เป็นจักรกลสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้ได้มาซึ่ง
 กำลังคนตามความต้องการของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ 1 ศึกษาค้นคว้าทุกประเทศจึง
 พยายามปรับปรุงส่งเสริมกำลังคนในประเทศของตน ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพให้เพียงพอและ
 เหมาะสมแก่การที่จะพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าทัดเทียมกับประเทศที่พัฒนาแล้ว ในด้านปริมาณได้มี
 การกำหนดการขจัดกำลังคนในสาขาวิชาต่าง ๆ ให้เพียงพอ ส่วนในด้านคุณภาพก็พยายามผลิตให้
 ผู้มีความรู้ ทักษะ และ ทัศนคติอันดีงาม สามารถปฏิบัติหน้าที่และมีความรับผิดชอบงานของตน
 อย่างดีที่สุด แต่อย่างไรก็ตาม ในการพัฒนาประเทศย่อมประสบปัญหาหลายด้าน และปัญหาที่ถือว่า
 เป็นปัญหาสำคัญ มีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศอย่างมาก คือ ปัญหาสุขภาพของประชากร
 ถ้าประชากรของประเทศ มีสุขภาพอ่อนแอ มีโรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียน ขาดความสามารถในการ
 ประกอบอาชีพ ก็เป็นเหตุให้เกิดความยากจน และเป็นผลเสียต่อเศรษฐกิจของชาติ ฉะนั้น จึงจำเป็น
 อย่างยิ่งที่ทุกประเทศจะต้องมีบุคลากรที่ทำหน้าที่ ป้องกัน และขจัดโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ผู้ที่พบพบบท
 สำคัญในการแก้ปัญหาเรื่องโรคภัยไข้เจ็บ และส่งเสริมสุขภาพของประชากรก็คือ แพทย์ และพยาบาล
 บุคคลทั้งสองนี้เป็นกำลังสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งทุกประเทศจำเป็นต้องผลิตให้มีปริมาณเพียงพอ และมีคุณภาพ
 สูงด้วย แพทย์และพยาบาลมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน จะขาดฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ได้ จนอาจกล่าว
 ได้ว่า การสร้างความแข็งแกร่งให้แก่กำลังคนของประเทศที่เป็นอยู่ขณะนี้ หากขาดพยาบาล ก็ย่อม

¹ วิจิตร ศรีสอาน "สภาพปัจจุบันและความต้องการทางการศึกษาของประเทศไทย"

ไม้อาจดำเนินการไปได้ และความสำคัญของพยาบาลในการพัฒนาคน นี้วันจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ²
 ที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าพยาบาลมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนากำลังคน ดังนั้น เพื่อให้
 การพัฒนาประเทศได้ผลดียิ่งขึ้น การศึกษาวิชาพยาบาล จึงมีความจำเป็นต้องปรับปรุงให้มีมาตรฐาน
 เหมาะสม เพื่อจะได้พยาบาลที่มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง ดังที่ ลอธ หุคางกูร³ ได้กล่าว
 ไว้ว่า การพยาบาลเป็น วิชาชีพที่จำเป็นอย่างยิ่งของสังคม ซึ่งเกี่ยวข้องกับโดยตรงกับความป่วยไข้
 และความปลอดภัยของชีวิต การเตรียมบุคคลเพื่อให้บริการที่จึงต้องทำอย่างพิถีพิถัน โดยยึดถือปรัชญา
 แห่งการพยาบาลกับปรัชญาการศึกษา โดยทั่วไปของสังคม เฟย์ (Faye)⁴ ได้ให้
 ความหมายของการพยาบาลว่า "การพยาบาลเป็นบริการที่ใช้เทคนิคสหกิจกรรมวิธี โดยเฉพาะ
 ทางกาย จิตใจ เป็นกลางเอาใจใส่และวิทยาศาสตร์มาช่วยเข้ากันกับละเมอ ความสามารถทางสติปัญญา
 และการตัดสินใจ ในการจะช่วยเหลือทั้งคนเจ็บ คนไข้ รวมไปถึง ให้บริการตามความต้องการทาง
 สุขภาพของเขา และ พร้อมกันนั้นก็ยังสามารถให้คำแนะนำต่าง ๆ แก่บุคคลเหล่านั้นได้" จากความหมาย
 นี้ พยาบาลจะต้องเป็นผู้ประกอบไปด้วย วิชาความรู้ ความคิด ความชำนาญ ความอดทน และ
 คุณธรรม จึงจะสามารถ ปฏิบัติงานด้านการพยาบาล ที่ต้องรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล กำหนดให้มีวิสัยทัศน์ ตามความต้องการของสังคม
 ของประเทศ ดังนั้น จึงต้องมุ่งผลิตพยาบาลที่มีความสามารถที่จะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 ในการเตรียมนักศึกษาพยาบาล ให้เป็นพยาบาลที่ดีขึ้น การฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วย ถือเป็นหัวใจ

² คณะกรรมการโครงการแก้ปัญหาการขาดแคลนพยาบาล, รายงานการวิจัย, หน้า 1 - 3.

³ ลอธ หุคางกูร. "หลักสูตรการศึกษาพยาบาล" จดหมายเหตุการพยาบาล 18 : 86
 เมษายน, 2512.

⁴ Faye and Others, Teaching and Learning in School of Nursing (Edited
 by Lorella E. Meidgerken, 3 d. ed., Philadelphia : J.B. Lippicott, 1965),
 pp. 93 - 94.

สำคัญ ที่จะทำให้ผู้เรียน โคนำความรู้ที่ได้เรียนจากห้องเรียน ไปฝึกปฏิบัติการพยาบาลโดยตรงกับผู้ป่วย ฉะนั้น การศึกษาวิชาที่พยาบาล จึงต้องประกอบด้วยการเรียนรู้ทั้งทางค่านิยม และการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยควบคู่กัน เมื่อการศึกษาวิชาที่พยาบาลต้องประกอบด้วยสองอย่างดังกล่าวแล้ว การพิจารณาถึงคุณภาพของการศึกษาว่าจะดีหรือเลวตามความต้องการหรือไม่ ก็ต้องมีการประเมินผลทั้งในการเรียนภาคทฤษฎี และการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วย การประเมินผลทางค่านิยมนั้นทำได้โดยวิธีแบบสอบถาม และถอดคะแนนจากแบบสอบถามเป็นเกณฑ์ แต่การประเมินผลทางการฝึกปฏิบัตินั้น ต้องใช้การสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนแสดงออก ซึ่งเป็นการยากที่จะให้ถูกต้อง ดังที่ ดร. วิเชียร ทวีลาภ⁵ ได้กล่าวไว้ว่า การปฏิบัติพยาบาล เป็นพฤติกรรมที่มนุษย์มักประเมินผลให้ถูกต้องได้ยาก เพราะการศึกษากาลปฏิบัติ คือ ชีวิต และสถานการณ์จริงที่ต้องกระทำต่อผู้ป่วยจริงบนหอผู้ป่วย

ผู้วิจัยเป็นอาจารย์ประจำในคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มีหน้าที่สอนและประเมินผลการศึกษากาลปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งการประเมินผลการศึกษาภาคปฏิบัติในคณะพยาบาลศาสตร์ มีวิธีการดังนี้ คือ จัดนักศึกษาขึ้นปฏิบัติงานในหอผู้ป่วย ในโรงพยาบาลศิริราช โดยจัดแบ่งนักศึกษาแต่ละชั้น เป็นกลุ่มใหญ่ ให้ฝึกปฏิบัติงานในแต่ละภาควิชา แล้วในภาควิชาที่จะแบ่งนักศึกษาเป็นกลุ่มย่อย เพื่อให้ขึ้นฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยของภาควิชาต่าง ๆ กลุ่มละประมาณ 3 - 10 คน หอผู้ป่วยที่นักศึกษาขึ้นฝึกปฏิบัติงานจะมีอาจารย์ประจำหออยู่ แห่งละ 1 หรือ 2 คน ทำหน้าที่สอนและให้คำแนะนำแก่นักศึกษาทุกคน และในขณะเดียวกัน ก็เป็นผู้สังเกตพฤติกรรมของนักศึกษา ตลอดเวลาที่ฝึกปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยแห่งนั้น ซึ่งระยะเวลาประมาณ 4 - 6 สัปดาห์ เมื่อนักศึกษาฝึกปฏิบัติงานครบตามกำหนดแล้ว อาจารย์ประจำหอจะปรึกษากับหัวหน้าตึก เพื่อให้คะแนนการปฏิบัติงานของนักศึกษา โดยใช้ใบประเมินผลการศึกษาภาคปฏิบัติของคณะพยาบาลศาสตร์ ใบประเมินผลนี้ เป็นรายการพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ต้องกำจัดและได้กำหนดมาตรการไว้ด้วย ซึ่งคณะอาจารย์ในคณะพยาบาลศาสตร์ได้ร่วมกันจัดทำขึ้น แต่ยังไม่เคยมีผู้ใดทำการวิเคราะห์ ว่าเกณฑ์ มีความเที่ยงและความตรงหรือไม่ เพียงใด ดังนั้น ผู้วิจัยจึง

⁵ วิเชียร ทวีลาภ, "การประเมินผลการศึกษาภาคปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาล," จดหมายเหตุการพยาบาล

ต้องการทดลองสร้างเกณฑ์ประเมินผล ที่มีความเที่ยง และความตรง อย่างเพียงพอที่จะใช้เป็น เครื่องมือ สำหรับประเมินผลการศึกษาภาคปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาล อย่างได้ผลคือต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมายจะสร้างเกณฑ์ประเมินผลการศึกษาภาคปฏิบัติของนักศึกษา พยาบาลในคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล โดยพิจารณาถึงคุณสมบัติสำคัญ 2 ประการ คือ

1. ความเที่ยง (Reliability)
2. ความตรง (Validity)

ทั้งนี้เพื่อให้เครื่องมือนี้ มีประสิทธิภาพพอเพียง สำหรับประเมินผลการศึกษาภาคปฏิบัติของนักศึกษา พยาบาล

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยครั้งนี้ ไว้ดังนี้ คือ

1. เกณฑ์ประเมินผลที่สร้างขึ้นนี้ ใช้ได้สำหรับ นักศึกษาพยาบาลอนุปริญญาปีที่ 1 ปีที่ 2 และนักศึกษาพยาบาลปริญญา ปีที่ 3 เท่านั้น ส่วนนักศึกษาพยาบาลอนุปริญญา ปีที่ 3 และนักศึกษา พยาบาลปริญญาปีที่ 4 ซึ่งมีจุดมุ่งหมายของการฝึกปฏิบัติงานทางด้านการบริหารนั้น เกณฑ์จะไม่ ครอบคลุมถึง
2. เกณฑ์ประเมินผลนี้ เป็น มาตรการส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ประกอบด้วย ข้อความสั้น ๆ เป็นข้อ ๆ ซึ่งเป็นมาตรการที่จะใช้วัดความสามารถ บุคลิกลักษณะ และคุณสมบัติของ พยาบาลที่ดี สำหรับผู้ใช้ได้แก่ อาจารย์ประจำหอผู้ป่วย หรือผู้ทำหน้าที่ในการวัดผลการศึกษาภาค ปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งควรจะเป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและระเบียบรื้อบบังคับของนักศึกษา เป็นอย่างดี
3. ตัวแปรที่จะศึกษาคือ คะแนนที่ได้จากการประเมินผล โดยใช้เกณฑ์ที่สร้างขึ้น
4. ตัวแปรเกิน ซึ่งได้แก่ อายุ และระดับสติปัญญาของนักศึกษา ถือเป็นตัวแปรที่ไม่ได้ทำ การศึกษา ในการวิจัยครั้งนี้

5. การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ หอผู้ป่วย (Ward) ในโรงพยาบาลศิริราช และนักศึกษา คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นกลุ่มตัวอย่าง ฉะนั้น ผลของการวิจัย จะจำกัดเฉพาะ อยู่ในคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เท่านั้น

ขอขอบคุณ

การสร้างเกณฑ์ประเมินผลนี้ ผู้วิจัยถือว่า อาจารย์ประจำหอผู้ป่วย (Clinical instructor) หัวหน้ากึ่ง (Head nurse) และรองหัวหน้ากึ่ง ซึ่งจะเป็นผู้ใช้เกณฑ์นี้ มีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร ของนักศึกษาพยาบาลทุกระดับ และมีความรู้เกี่ยวกับกฎ ตลอดจนระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ของนักศึกษาพยาบาล ในคณะพยาบาลศาสตร์ เป็นอย่างดี

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ภาควิชา หมายถึง หน่วยงานในคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งแบ่งเป็น 6 ภาควิชา ได้แก่ ภาควิชาการพยาบาลรากฐาน ภาควิชาการพยาบาลสูตินรีเวชศาสตร์ ภาควิชาการพยาบาลอายุรศาสตร์และจิตเวชศาสตร์ ภาควิชาการพยาบาลศัลยศาสตร์ ภาควิชา การพยาบาลสาธารณสุขศาสตร์ ภาควิชาการพยาบาลกุมารเวชศาสตร์

อาจารย์ประจำหอผู้ป่วย (Clinical instructor) หมายถึง อาจารย์ที่อยู่ประจำ ในหอผู้ป่วย (Ward) แต่ละแห่ง มีหน้าที่สอน ดูแลให้คำแนะนำ และประเมินผลการศึกษากาล ปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาล ที่เกิดปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยนั้น ๆ

หอผู้ป่วย (Ward) หมายถึง สถานที่ที่รับผู้ป่วยไว้รักษาในโรงพยาบาล สำหรับ โรงพยาบาลศิริราช จะแบ่งประเภทของหอผู้ป่วย ตามหน่วยงานดังนี้ คือ

1. ภาควิชาอายุรศาสตร์

2. ภาควิชาสัตวศาสตร์
3. ภาควิชาภูมิบาล เวชศาสตร์
4. ภาควิชาสัตวินรีเวชศาสตร์
5. ภาควิชาสัตววิทยา
6. ภาควิชาสัตวแพทย์ โสต นาสิก ดาริ๊งซ์
7. ภาควิชาออร์โธปิดิกส์

ซึ่งแต่ละหน่วยงานดังกล่าว ก็จะมีหอผู้ป่วยสำหรับรับผู้ป่วยประเภทนั้น ๆ ไว้รักษาใน

โรงพยาบาล

นักศึกษาพยาบาลปริญญา หมายถึง นักศึกษาพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ศึกษาในหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาล) ระยะเวลาการศึกษาตลอดหลักสูตร รวม 4 ปี นักศึกษาพยาบาลปริญญานี้ รับเข้าศึกษาวิทยาศาสตร์ทั่วไปในคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นเวลา 2 ปี แล้วจึงย้ายมาเรียนในคณะพยาบาลศาสตร์อีก 2 ปี สำหรับ 2 ปี หลังที่ศึกษาในคณะพยาบาลศาสตร์นี้ จะเรียนเกี่ยวกับการพยาบาลโดยตรง และฝึกปฏิบัติงานในโรงพยาบาลศิริราช

นักศึกษานุปริญญาพยาบาล หมายถึง นักศึกษาพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งเรียนในหลักสูตรอนุปริญญา ระยะเวลาการศึกษา ตลอดหลักสูตรเป็นเวลา 3 ปี นักศึกษาเหล่านี้ รับจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 5 สอบเข้าเรียนโดยตรงที่คณะพยาบาลศาสตร์

หัวหน้าตึก (Head nurse) หมายถึง หัวหน้าพยาบาล ที่ทำงานประจำในหอผู้ป่วยแต่ละแห่ง มีหน้าที่บริหารงานในหอผู้ป่วยนั้น ๆ

รองหัวหน้าตึก หมายถึง พยาบาลประจำการ ที่มีตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบงานในหอผู้ป่วยรองจากหัวหน้าตึก

พยาบาลประจำการ หมายถึง พยาบาลที่ทำงานประจำในหอผู้ป่วย มีหน้าที่รับผิดชอบงานในหอผู้ป่วย และดูแลให้การพยาบาลผู้ป่วยในหอผู้ป่วยที่ตนทำงานประจำอยู่

คุณลักษณะ หมายถึง เครื่องหมาย หรือ สิ่งที่ยึดให้เห็นถึงลักษณะที่ ประจำของบุคคล